

Te Riwhariwha o Papatūānuku
NZCL 5-6 Ngā Toi Ataata
Mahere Kaupapa Mahi

Kua whakaputaina tēnei rauemi matihiko e Toi o Tāmaki rāua ko Te Rūnanga Hautū Mātauranga Toi o Aotearoa (ANZAAE), 2022. Manatārua: mahi toi © e ai ki ngā kupu tāpiri; tuhinga © e ai ki ngā kupu tāpiri, nā Toi o Tāmaki rānei.

Kaupapa Mahere
Subject Overview:

Te Riwhariwha o Papatūānuku

Te Taumata i Te Marautanga o Aotearoa
NZ Curriculum Level:

5–6

Nga Pūkenga Matua
Key Competencies:

- ✓ He whakahaere whaiaro
- ✓ He whakawhanaunga
- ✓ Te whai wāhi me te whakatakoto whakaaro
- ✓ He whakaaro
- He whakamahi i te reo, i te tohu, i te tuhinga

Wheako Whakaakoako
In this unit you are learning:

Ka tūkinotia te whenua, ko Papatūānuku tērā. I tēnei kaupapa mahi, ko tā te ākongā he āta titiro ki ngā pānga ki te whenua, nā te pakanga me te tūkinō taiao, i te hītori o Aotearoa me te ao. Me hāngai tāna mahi ki tētahi mea e pā atu ai ki tōna whānau – hei tauira, ka mauheretia tōku tupuna, he hōia, i te Pakanga Tuarua o te Ao, ka raupatuhia te whenua o tōku iwi i te wā o Ngā Pakanga Whenua rānei, kua parakinotia te awa e tūtata nei ki tōku kāinga e tētahi ahumahi nui rānei, kua takakinotia ō matou rohe kōreporepo, ā, kua whakapāngia nuitia ngā manu, te aitanga pepeke, ngā tipu, rānei. I tēnei kaupapa mahi, ka pakari haere tōna mōhio ki te tā, ki ngā tikanga tā mātātuhi kahupeka, hei hanga i tētahi mahi toi e urupare ana ki tana rangahau i ngā ringa toi nō Aotearoa, tae atu ki a Gabrielle Belz rātou ko Marilyn Webb, ko Jo Ogier, ko Robin White, ko Nigel Brown, ko Maggie Covell.

Ngā Whāinga Paetae
Achievement Objective(s):

- ✓ **UC - Kia Mārama ki ngā Toi Ataata e ai ki tōna Horopaki**
 - He aha te pūtake o ngā mea me ngā ataata nō ngā ahurea o mua, o nāianei hoki, ka tautohu ai ngā horopaki i hangaia ai, i mātākihia ai, i matapoporetia ai.
- ✓ **PK - He Whakawhanake i te Mātauranga Ā-Ringa**
 - Whakamātauria ētahi tikanga mahi-toi; whakamahia ngā rauemi me ngā hātepe hei whakaatu i te mōhio tangā ki ngā āhuatanga toi me ngā mātāpono toi.
- ✓ **DI- He Whakawhanake i te Ariā**
 - Whakawhanakehia, whakamātauria anō ngā ariā ataata hei urupare ki ētahi whāinga, ētahi tirohanga, te pohewatanga hoki, e ai ki te rangahau o ngā mahi a ngā ringa toi.
- ✓ **CI - Whakawhiti Kōrero, Kimi Tikanga**
 - Whakaahuatia ngā kōrero e pā ana ki ā rātou mea, ki ā rātou ata ake ki ngā ata a ētahi atu, hoki.

Horopaki me ngā Uara

Context and Values:

He akoranga ā-horopaki:

- ✓ He taonga a Papatūānuku
- ✓ Ngā Pakanga Whenua o Aotearoa, te Raupatu, Ngā Pakanga o te Ao
- ✓ Te kaitiakitanga
- ✓ Te toi hei whakatūtū

Ngā Uara:

- Te Kounga
- Te whakahoutanga, te pakirehua, te hiamōhio
- Rerenga Kētanga
- ✓ Te pono me te whakaute
- ✓ Te mana taurite
- ✓ Toitū te hauropi
- ✓ Te Hapori me te whai wāhi

Rauemi Toi

Materials:

- Adobe Photoshop
- Pūmatawai
- He rākau, he kaupeka rānei, A3
- Pepa waro
- Pene
- Pene tāmau
- Pepa A3 kia tāngia
- Pepa tōkau
- Perehi tā
(whakamahia te ārahi kahupeka, te ārahi rākau rānei kia māmā ai te tā)
- Rango pōro pīrori
- Rango mārō (hei tā perehi-kore)
- Kiripaka-wai, kiripaka-hinu rānei
- Waituhi pango
- Waituhi kahurangi, parāone rānei
(hei whakamātao, hei whakamahana rānei i te pango)
- Waikano
- Māripi mahi toi
- Pepa rauangi, pepa kano rānei mā te chine collé
- Kape o te mātātuhi
- Ētahi anō rākau mā te hātepe poro-tini, hei whakairo rānei

**Rauemi, Putunga Kōrero
(pukapuka, rauemi ipurangi):**

**Resources and Material
(books, websites, etc.):**

[Toi Tū Toi Ora: Contemporary Māori Art](#), Auckland Art Gallery Toi o Tāmaki

Kimihia ētahi anō rauemi i roto i 'Te Raupapa Ako' kei raro iho nei.

Te Tiriti o Waitangi
The Treaty of Waitangi:

Ko tā te ākongā he wetewete i ngā pānga o te whakamahi whenua ā-whānau, ā-motu hoki, o te pakanga, o te taiao, hei kaupapa matua, tae atu ki ngā ariā nui whakaharahara i takea ai tō tātou whenua, pērā i te Tiriti o Waitangi me te koroniaratanga. Mā ngā tauira o tēnā ringa toi, o tēnā ringa toi, me te tātari i ngā ariā o ā rātou mahi, e mārama haere ai te ākongā ki aua tūmomo kaupapa. Mā te ākongā e whakauru ēnei tūmomo kaupapa ki tāna mahi.

He tīpako nā te Aratohu Taiao [‘Māori and Environmental Law’](#):

‘He tino rerekē te tirohanga Māori o mua, ki tō te Pākehā. Kei roto i ngā kupu ‘tangata whenua’ e kitea ai te aronga nui o te Māori ki tōna taiao. Ko te whanaungatanga o te Māori ki tōna taiao he kaupapa e putaputa mai ai i roto i te whakapapa, i ngā kōrero ā-iwi tuku iho, i ngā pūrākau. Kei roto i aua kōrero he whakaahuatanga o tēnā pito, o tēnā pito o te taiao, hei tupuna. He whakapapa tērā e whakaatu ana i tō te Māori tirohanga ki tōna tūranga i te ao whānui, i tōna māramatanga ki te whanaungatanga ki tēnā āhuatanga, ki tēnā āhuatanga o te taiao.’

Ngā Pūkenga Ako Matua /
Ngā Pūkenga Whakawhiti
Key Learning Competencies/
Transferable Skills:

He whakaaro:

Kei te whakaaro te ākongā mō te take e whakamahia ai ngā tikanga, ā, mā ēhea tikanga e puta ai te hua e hiahiatia ana. Ka mahi ana i te toi, ka pakari haere te whakaaro me te reo matatini o te ākongā e whakawhiti whakaaro ana, e tātari ana i te kaupapa o taua toi. Ko tā te hanga mahi toi he whakaara i te whakaaro, i te pakirehua, i te huritao, i te tātari, i te whakatau, i te hanga auaha.

He whakawhanaunga:

Mā te mahitahi toi, mā te whakawhiti whakaaro, mā te mōhio ki te horopaki pāpori kei muri i te mahi a te ringa toi, e kitea ai te whakawhanaungatanga i roto i te toi ataata.

Te whakahaere whaiaro:

Ka mahi toi hei whakaputa whakaaro, hei urupare rānei ki tētahi kaupapa, ki tētahi take pāpori, me mātua mōhio te ākongā ki te horopaki pūtaka, ki te horopaki o taua mahi, hoki. Ko te whakahaere whaiaro he wāhanga nui – ko te mārama ki te hira o tōna mōhioatanga ake, ko te mārama ki tōna tirohanga e tāraihia ana e tōna horopaki ake, e tōna wheako, he āhuatanga motuhake.

He whai wāhi, he whakatakoto whakaaro:

Ka mōhio te ākongā ki te wāhanga nui o te horopaki i roto i te mahi toi, ka mārama ai ia ki ngā tikanga toi. Ka mahi ana te ākongā i te mahi toi, ko tāna he whai wāhi, he whakatakoto whakaaro ki te kaupapa toi whānui tonu.

Ngā Hononga ki Ērā Atu Wāhanga Ako

Cross-Curriculum Links:

Te reo Māori / Te ao Māori: Papatūānuku, te whakapapa o te orokohanga o te ao, te reo Māori.

Pūtaiao pāpori: Te tuakiri ā-motu/te kōrero ā-motu me Te Tiriti o Waitangi.

Mātai hauropi: Tātarihia te taupuhipuhitanga o ngā kaiao katoa (tae atu ki te tangata) o te hauropi.

Mātai kuneroa: Whakamāramahia ngā hātepe matua e tukuna iho ai te mōhiotanga iranga ki tēnā reanga, ki tēnā reanga.

Hauora: Tātarihia ngā hua o te pānga pāpori ki te hauora o te hapori ākongā.

He pūkenga, he matauanga, he ariā whakawhitiwhiti: He whakaaro auaha, he arohaehae, he tātari ariā, he whakawhiti whakaaro, he mahi i te toi whai kaupapa.

Momo Whakaako

Teaching and Learning Plan:

Putanga ako

Learning intentions:

Mai i (he mōhiotanga o mua):

Kua oti kē i te ākongā T1 Kaupapa Mahi Tā – he wetewete i tētahi kaupapa whaiaro mō te taiao; mā te āta mātakitaki me ngā pūkenga whakamahi toi maroke e pakari haere ai tana tā. Ko tā tēnei kaupapa mahi he whakatoro, he whakahōhonu i tana kaupapa; tēnā pea koinei tana mahi whakamutunga i runga i te papa tā 1.

Ki (putanga ako):

Ko tā te ākongā he whakapakari i ōna pūkenga mātakitaki tanga me te hanga toi; ka whakawhānuihia ana kaupapa o mua mā te whakauru i te mea, i te tangata, i te tauira, i te whakaahua taiao, ā, ka whakawhitihia aua mea ki te toi mākū (tā).

Aromatawai

Evidence of success:

He aromatawai hei tautoko i te ako:

He aromatawai arataki i te pukapuka mahi a te ākongā tae atu ki te:

- Tātaringa mahi toi (wetewete i te tauira ringa toi (CI/DI)
- Tānga pene tāmāu pango i mātākihia ai (PK/CI)
- Whakamahi i te tā hei whakawhanake ariā (PK/DI)
- Hanga ā-whakaniko whakaahua
- Hoahoa whakamutunga o te whakairo-rākau, o te whakairo kahupeka rānei

*Ka whakahoki kōrero āwhina ā-tuhi, ā-waha

Taunaki Ako:

He aromatawai whakakapi i ngā mahi toi whakamutunga a te ākongā tae atu ki te:

- Whakairo kahupeka whakamutunga (CI/DI/PK)

Aromatawai

Evidence of success:

Ka tīpakohia tētahi o ngā mahi e whai ake nei hei whakatoro i te mātātuhi:

- He mātātuhi waikano rānei, chine collé rānei, he mea tā auau ki runga i te papanga, ki runga i te pepa pakitara rānei, he mea tāngia ki runga i te T-hāte hei mahi moni mā tētahi kaupapa manaaki

*He māka ōkawa, he kōrero whakahoki

Te Raupapa Ako

Teaching and Learning Sequence:

He Ngohe (tae atu ki ngā hononga ki NZC):

He tautuhi i te horopaki:

He hononga ā-wairua tō te Māori ki a Papatūānuku. I te tīmatanga, tukuna te ākongā ki te ako i ngā āhuatanga e pā ana ki a Papatūānuku, kia mārāma haere ai ia ki tā te Māori titiro ki a Papatūānuku hei taonga.

Mātakihia ētahi ataata, tirohia te tuhinga *The Scars of Papatūānuku Supplementary Material and Selected Sources*, hei whakaū i te mōhiotanga o te ākongā ki ngā kaupapa nui e pā ana ki a Papatūānuku:

He ngohe:

1. Ko tā te ākongā he tuku whakaaro ohia mō ngā pānga pai rānei, kino rānei o ngā mahi a te tangata, ki te whenua, ki te moana. Pai tonu tētahi kaupapa ā-whānau, ā-motu, ā-ao rānei.
2. Ko tāna mahi he tatari i te mātātuhi a Gabrielle Belz *Wh 35 Hūrae 3 1916, 2017* me ngā pitopito mahi toi nō *Toi Tū Toi Ora: Ka tuhia, ka whakamāramatia, ngā āhuatanga me ngā tohu i whakamahia ai e ia*. Tātarihia tētahi anō ringa toi mātātuhi nō te tītōhunga ata. Ko tā te ākongā he whakamahi i te toi a Gabrielle Belz, i tā tētahi atu ringa toi hoki, hei tauira āwhina i a ia ki te hoahoa i tāna mātātuhi.
3. Whai muri i te wānanga i te rangahau o runga ake e pā ana ki ngā Pakanga Whenua me ngā kaupapa taiao o tōna rohe, ka whakatau te ākongā i tāna kaupapa rangahau whaiaro. Ko tāna he rangahau i ngā ariā me te ataata: kōhia ngā ata e 5-10 hei kaupapa tā ki runga i tāna maumaharatanga pakanga, kaupapa taiao, rānei. Me whakauru i te ataata ā-tohu pērā i tā Gabrielle Belz.
4. Ka pai hoki kia wānangatia tāna kaupapa e rātou ko te whānau. He aha ā rātou kōrero mō te huringa o te whenua? Ko ēhea ngā kararehe, ngā tipu, ngā ika, o te kāinga i a rātou e tamariki ana, e kore e kitea ana ināianei? He aha ngā mea kei reira tonu, hoki/ranei; arā, kua tiakina, kua whakaoratia, kua atawhaitia? He aha ngā pānga ki te taiao? He aha ngā kaupapa e whakapā nei i tō tātou ao ināianei? Whakamahia ēnei pātai hei tautoko i te rangahau whaiaro a te ākongā.

5. Ko tā te ākonga he tā ki te pene tāmau pango, i ngā pikitia e 3-5 mō ngā ata kua kōhia e ia. Ko te aronga he tā tōtika, he whakaatu i te āhua mā te rārangi. Me whakamahi i te kauruku whakarārangi, me te kauruku whakarārangi whakawhiti.
6. Ko tā te ākonga he mātai i āna tānga, he hanga i tētahi tuinga A3 Photoshop hei whakawhanake i ngā kōwhiringa hanganga ma tāna mātātuhi. Ko ētahi mea hei whakaaro mōna, he whakataitapa, he whakaata, he rōpinepine, he hangarite, he hangarite kore, he hurihanga. I roto i a Photoshop, ka whakamahia āna tānga ake me ētahi anō ataata (ka whakamāmāhia e te pūrua tā), hei mahi i ngā hanganga e toru.
7. Mā rātou ko ngā hoa karaehe, ko te kaiako, e whakatau ko tēhea te hoahoa pai rawa atu.
8. Ko tā te ākonga he whakawhiti i taua hoahoa ki runga i te kahupeka, ki runga i te rākau, rānei. Mehemea e whakamahia ana te rākau horihori, herepurua te hoahoa ki te rākau mā te pani kāpia waerau iti (ka ū te hoahoa ki te rākau, kāore te tapahi e whakakongakonga rawa i te rākau horihori). Mā te whao e para te wāhanga mā o te hoahoa.
9. Ko tā te ākonga he wakuwaku pene hinu ki te pepa tōkau kia mōhio mehemea kua pai te whao, kua tika te hōhonu o te whakairo.
10. Ka tāngia e ia tētahi mātātuhi A/P, ka whakatau ai te tau putanga. Kia kaua e iti iho i te rima ngā mātātuhi. Me mā te taitapa, kia tūpato ki te whakawaituhi – kei māmā rawa, kei nui rawa rānei te waituhi, ā, me tapawhā ki runga i te pepa. Mā te ākonga e waitohu, e tāpiri te tau putanga ki āna mātātuhi.
11. Ka maroke ana te putanga, whakamātauria e rua ngā mea e whai nei kia whānui ake te momo mātātuhi:
 - Ka tāpirihia ā-ringa te waikano
 - Ko te chine collé hei papamuri
 - Whakamahia tāna poro hei poro matua; whirihia he kōwhiringa tae, ka tapahia ētahi anō poro hei mahi i te mātātuhi tae papa-tini
 - Tapahia tētahi taitapa whakairo-rākau rānei, tauira rānei, ata rānei, hei whakairo i te mātātuhi.
 - Tapahi-pepa tētahi o āna mātātuhi, ka whakapiri ai ki te poro rapa kia teitei ake i te mātātuhi taketake
 - Tāngia te whakairo-rākau ki runga i tētahi T-hāte hei mahi moni mā tētahi kaupapa manaaki
 - Whakamahia tāna mātātuhi hei hanga i tētahi pepa pakitara auau matihiko, i roto i a Photoshop
 - Ka wānanga rāua ko te kaiako pea, hei whakawhānui i tāna kaupapa mātātuhi

**Ngā Rauemi
Resources:**

[‘Papatūānuku – the land’, Te Ara](#)

[‘Papatūānuku – Aho Wahine: Book One \(English\)’, YouTube](#)

Poukapa Aromatawai	Taumata Marautanga: 5–6	Ngā Whāinga Paetae: CI, DI, UC, PK
--------------------	-------------------------	------------------------------------

Taunaki Ako:	Tūāpapa	Matatau	Ringarehe
Whakawhiti kōrero, kimi tikanga	Kua tautohua ngā ariā me ngā hātepe mahi toi, he āmiki kōrero te whakaahua.	He āmiki kōrero te whakaahua i ngā ariā me ngā hātepe mahi toi, kua whakamāramatia te huarahi e whakaatu ai i te kaupapa o taua mahi toi.	He āmiki kōrero te whakaahua i ngā ariā me ngā hātepe mahi toi, he nui te whakamārama i te huarahi e whakaatu ai i te kaupapa o taua mahi toi, ā, kua whakamahia tōna māramatanga hei hanga i te mahi toi hou.
Whakawhanake ariā	Kitea ai i roto i tāna mātātuhi, he māramatanga ki ngā tauira ringa toi.	Kitea ai i roto i tāna mātātuhi, he māramatanga ki ngā tauira ringa toi, me te whakauru i ētahi o ā rātou ariā ki tāna mahi ake.	Kitea ai i roto i tāna mātātuhi, he tino māramatanga ki ngā tauira ringa toi, me te whakauru i ā rātou ariā hei whakawhanake i ngā mahi hou, i ngā mahi auaha.
Te mātauranga hei whakatutuki i te kaupapa mahi	Kua whakamahia ngā tikanga tā e tika ana; kei te pakari haere tāna whakamahi i te taputapu tapahi.	Kei te pakari haere te whakamahi a te ākongā i te whānuitanga o ngā tikanga tā, ā, kei te mōhio ia ki te tapahi, hei hanga āhua.	Kua pakari te whakamahi a te ākongā i te whānuitanga o ngā tikanga tā, ā, kei te matatau ia ki te hanga i te āhua ahutoru i roto i te whakairo rākau.

Arotake

Ka pēhea te arotake i te wāhanga nei. Mā te ākongā e arotake? Mā te kaiako?